

www.emcdda.eu.int

Διμηνιαίο δελτίο του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας

Τα ναρκωτικά στο προσκήνιο

Χρήση ουσιών από νεαρά άτομα ευπαθών ομάδων

Οι στρατηγικές πρόληψης πρέπει να στοχεύουν στους νέους υψηλού κινδύνου

Οι περισσότεροι νέοι που πειραματίζονται με τα ναρκωτικά ή τα χρησιμοποιούν για ψυχαγωγικούς σκοπούς —π.χ. σε πάρτι— δεν αναπτύσσουν σοβαρά προβλήματα με αυτά. Για τους συγκεκριμένους νέους οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι βλάβης σχετίζονται με την εμπλοκή σε ατυχήματα, διαπληκτισμούς ή προβλήματα με την αστυνομία, ή ακόμη με τη σεξουαλική επαφή χωρίς προφυλάξεις υπό την επήρεια οινοπνεύματος ή παράνομων ουσιών.

Εντούτοις, ένας μικρός αλλά σημαντικός αριθμός νέων που κάνει πειραματική χρήση ουσιών καταλήγει τελικά στη συστηματική χρήση και αναπτύσσει σοβαρά προβλήματα υγείας που σχετίζονται με τα ναρκωτικά.

Η έρευνα έχει αναγνωρίσει μια σειρά παραγόντων κινδύνου για την ανάπτυξη

προβλημάτων με τα ναρκωτικά. Ορισμένοι παράγοντες κινδύνου συνδέονται με χαρακτηριστικά του ατόμου —για παράδειγμα η ύπαρξη ψυχικής διαταραχής, όπως η διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με υπερδραστηριότητα ή η κατάθλιψη—, ενώ άλλοι συνδέονται με χαρακτηριστικά της οικογένειας ή της γειτονιάς. Τα παιδιά που ζουν σε οικογένειες με υψηλά επίπεδα γονικής σύγκρουσης, με χαλαρές οικογενειακές σχέσεις και πειθαρχία, ή στις περιπτώσεις όπου οι ίδιοι οι γονείς τους έχουν προβλήματα που σχετίζονται με τα ναρκωτικά ή το αλκοόλ, διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο κατάχρησης ουσιών.

Οι άστεγοι νέοι, οι νέοι που έχουν αποκλειστεί από το σχολείο ή έχουν διακόψει τη φοίτησή τους σε σχολείο, οι νεαροί παραβάτες και οι

νέοι που είναι υπό τη φροντίδα ιδρύματος ή θετών γονέων είναι πιθανότερο να πειραματιστούν με τα ναρκωτικά σε μικρή ηλικία και να αναπτύξουν προβλήματα που σχετίζονται με αυτά. Αυτοί οι παράγοντες είναι εξόχως αλληλένδετοι και είναι καλύτερα αντιληπτοί ως «πλέγμα αιτιολογίας».

Το παρόν ενημερωτικό δελτίο αναφέρεται στην ανάπτυξη προστατευτικών παραγόντων για ομάδες νέων που είναι οι πλέον ευπαθείς στο να γίνουν προβληματικοί χρήστες ναρκωτικών. Εξετάζονται τρόποι προκειμένου να πλαισιωθούν οι στρατηγικές καθολικής πρόληψης των ναρκωτικών από εξειδικευμένες παρεμβάσεις που στοχεύουν σε εκείνους που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο να γίνουν συστηματικοί χρήστες ναρκωτικών.

Ορισμοί

Η καθολική πρόληψη αναφέρεται σε στρατηγικές που απευθύνονται στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού ή της κοινότητας με στόχο την πρόληψη ή την καθυστέρηση της χρήσης ναρκωτικών.

Η επικεντρωμένη πρόληψη αναφέρεται σε στρατηγικές που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες οι οποίες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να αναπτύξουν προβλήματα σχετικά με τα ναρκωτικά σε σύγκριση με άλλες. Αυτή στοχεύει σε ολόκληρη την ομάδα ανεξάρτητα από το βαθμό κινδύνου του κάθε ατόμου που ανήκει στην ομάδα. Ο σκοπός της επικεντρωμένης πρόληψης είναι να αποτραπεί η κατάχρηση ουσιών με την ενίσχυση προστατευτικών παραγόντων όπως η αυτοεκτίμηση και η δυνατότητα επίλυσης προβλημάτων, καθώς και με τη βοήθεια που παρέχεται στα άτομα για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τους παράγοντες κινδύνου, όπως είναι η διαβίωση σε περιβάλλον όπου γίνεται χρήση ναρκωτικών.

Βασικά ζητήματα πολιτικής με μια ματιά

1. Ενώ η πειραματική χρήση ουσιών διαδίδεται όλο και περισσότερο στην Ευρώπη, τα επίπεδα χρήσης ναρκωτικών και οι κίνδυνοι εμφάνισης προβλημάτων που σχετίζονται με αυτά είναι πολύ μεγαλύτερα στις ευπαθείς ομάδες.
2. Οι ομάδες των νεαρών ατόμων που είναι ευπαθείς στην ανάπτυξη προβλημάτων σε σχέση με τα ναρκωτικά και οι χώροι όπου οι νέοι διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο σπανίως προσδιορίζονται ρητά στις εθνικές στρατηγικές πρόληψης των ναρκωτικών. Σε πρόσφατα έγγραφα για τη χάραξη της ευρωπαϊκής πολιτικής γίνεται έκκληση για στοχοθετημένη δράση βάσει στοιχείων για τη μείωση του κινδύνου.
3. Σχολικά προγράμματα καθολικής πρόληψης υπάρχουν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, τα εν λόγω προγράμματα δεν καλύπτουν τις συγκεκριμένες ανάγκες των νέων που είναι περισσότερο ευάλωτοι στο να γίνουν προβληματικοί χρήστες ναρκωτικών.

Η επικεντρωμένη πρόληψη που επιδιώκει να αντιμετωπίσει τις ανάγκες ευπαθών ομάδων είναι ένα ζωτικής σημασίας συμπλήρωμα των γενικών προγραμμάτων.

4. Στην Ευρώπη υπάρχουν παραδείγματα ορθής πρακτικής σε σχέση με την επικεντρωμένη πρόληψη για ευπαθείς ομάδες, αλλά η παροχή είναι ανομοιογενής.
5. Μερικά κράτη έχουν καθιερώσει προγράμματα επικεντρωμένης πρόληψης προσανατολισμένα στην έγκαιρη παρέμβαση σε κοινωνικά στερημένες οικογένειες και σε γειτονιές όπου οι κίνδυνοι εμφάνισης προβλημάτων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά είναι μεγαλύτεροι.
6. Η αυστηρή αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων επικεντρωμένης πρόληψης είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα έργα επιτυγχάνουν τους στόχους τους, αλλά και ότι δεν θα εμφανίσουν απρόβλεπτες αρνητικές συνέπειες.

Πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών στις ευπαθείς ομάδες — Επισκόπηση

1. Τάσεις στη χρήση ναρκωτικών

Η πειραματική χρήση ουσιών αποτελεί όλο και περισσότερο κοινή πτυχή της εφηβικής συμπεριφοράς σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το οινόπνευμα είναι ακόμη με μεγάλη διαφορά η συνηθέστερα χρησιμοποιούμενη ουσία, καθώς το μερίδιο των ατόμων ηλικίας 15 και 16 ετών που δηλώνει ότι έχει μεθύσει σε κάποια περίπτωση κυμαίνεται από το ένα τρίτο έως το 89 %. Οι νέοι πειραματίζονται επίσης με την κάνναβη: περίπου το ένα τρίτο των νεαρών ενηλίκων σε ορισμένες χώρες έχει δοκιμάσει τη συγκεκριμένη ουσία.

Η πολλαπλή χρήση ναρκωτικών είναι μια αυξανόμενη τάση ιδιαίτερα στα άτομα που συχνάζουν σε πάρτι, για τα οποία η κατανάλωση οινοπνεύματος, κάνναβης, αμφεταμινών και συνθετικών ναρκωτικών όπως η «έκσταση» (MDMA) γίνεται για κάποιο διάστημα μέρος του τρόπου ζωής τους. Από την άλλη πλευρά οι μαθητές σπανίως πειραματίζονται με την ηρωίνη και την κοκαΐνη (η χρήση σε όλη τη ζωή κυμαίνεται από 0 έως 4 %).

Οι επίσημες έρευνες για τη χρήση ναρκωτικών στους μαθητές τείνουν να μην παρουσιάζουν επαρκώς τη χρήση ναρκωτικών στις ευπαθείς ομάδες που διατρέχουν τον κίνδυνο να εμφανίσουν προβλήματα με τα ναρκωτικά.

Λίγες χώρες έχουν πραγματοποιήσει έρευνες για τις ευπαθείς ομάδες των νέων, ωστόσο όπου έχει διεξαχθεί τέτοια έρευνα προκύπτει ένα μοντέλο πολύ μεγαλύτερης χρήσης ναρκωτικών. Για παράδειγμα, σχετική έρευνα στις Κάτω Χώρες δείχνει ότι, ενώ 8 % των μαθητών ηλικίας 12-16 ετών έχει κάνει χρήση κάνναβης πρόσφατα, ο αριθμός ανέρχεται στο 14 % των μαθητών σε ειδικά σχολεία, στο 35 % όσων συμμετέχουν σε προγράμματα για μαθητές με ασαφή σχολική φοίτηση και στο 76 % των άστεγων νέων.

2. Η ευπάθεια προς την κατάχρηση ουσιών — Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατονομάζει τους κινδύνους

Το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα ναρκωτικά (2000-2004) συστήνει στα κράτη μέλη να λάβουν δυναμικά μέτρα πρόληψης για να αποτραπεί η χρήση ναρκωτικών, το έγκλημα που σχετίζεται με τα ναρκωτικά, καθώς και τα προβλήματα υγείας και τα κοινωνικά προβλήματα που απορρέουν από τα ναρκωτικά. Σχετικό ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (5034/4/03 Cordogne I, 13 Ιουνίου 2003) αναγνωρίζει ότι παράγοντες όπως η χαμηλή σχολική επίδοση, η έλλειψη κοινωνικών

δεξιότητων και δεξιοτήτων ζωής, ο σχολικός αποκλεισμός ή η μη φοίτηση σε σχολείο, η εμπλοκή σε αντικοινωνικές και εγκληματικές δραστηριότητες, η αυτοκαταστροφική συμπεριφορά, η επιθετικότητα και το άγχος αυξάνουν την ευπάθεια των νέων προς την ανάπτυξη προβλημάτων που σχετίζονται με τα ναρκωτικά. Οι προαναφερθέντες παράγοντες κινδύνου επιβεβαιώνονται από έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Γερμανία και τις ΗΠΑ, η οποία αναφέρεται επιπλέον στην προβληματική λειτουργία της οικογένειας και στην κατάχρηση ουσιών από τους γονείς, καθώς και σε περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως είναι η διαβίωση σε αποδιοργανωμένη κοινωνία που είναι ανεκτική στην κατάχρηση ναρκωτικών.

Το ψήφισμα του Συμβουλίου της ΕΕ καλεί τα κράτη μέλη να αναπτύξουν καινοτόμες προσεγγίσεις τόσο για την παρακολούθηση όσο και για την έγκαιρη παρέμβαση σε σχέση με τις ευπαθείς ομάδες. Το ΕΚΠΝΤ καλείται να συλλέξει σχετικές πληροφορίες και να διαδώσει παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής μέσω της ευρωπαϊκής βάσης EDDRA καθώς και άλλων διαύλων πληροφόρησης.

Είναι λίγα τα κράτη μέλη που απευθύνονται εξειδικευμένα στις ευπαθείς και περιθωριοποιημένες ομάδες με τις στρατηγικές τους για την πρόληψη των ναρκωτικών, ενώ σπανίως αναγνωρίζεται η σημασία των παραγόντων κινδύνου που σχετίζονται με το άτομο και την ομάδα όσον αφορά την ανάπτυξη προβλημάτων με τα ναρκωτικά. Πολλά κράτη εντάσσουν πράγματι υπηρεσίες για αυτές τις ομάδες στο πλαίσιο ευρύτερων προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, αλλά αυτές κατά κανόνα δεν αντιμετωπίζουν τα ζητήματα ναρκωτικών ως τέτοια.

3. Επικεντρωμένη πρόληψη — Στοχεύοντας στις ομάδες που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο

Τα περισσότερα κράτη της ΕΕ διαθέτουν κάποια μορφή εκπαίδευσης σχετικά με την πρόληψη των ναρκωτικών στους μαθητές. Τα προγράμματα αυτά κατά κανόνα επικεντρώνονται στην παροχή πληροφοριών για τα ναρκωτικά και τις συνέπειες της χρήσης ναρκωτικών και, στις καλύτερες περιπτώσεις, στη διαμόρφωση προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων που θα βοηθήσουν τους νέους να αντισταθούν στις πιέσεις συνομηλίκων για να δοκιμάσουν ναρκωτικά. Τα προγράμματα αυτού του είδους μπορούν να μειώσουν ή να καθυστερήσουν την έναρξη χρήσης ναρκωτικών στους μαθητές. (Τα σχολικά

προγράμματα καθολικής πρόληψης εξετάζονται στο δελτίο αριθ. 5 του ΕΚΠΝΤ με θέμα *Πρόληψη ναρκωτικών στα σχολεία της ΕΕ*.)

Εντούτοις, τα γενικά προγράμματα έχουν μικρό ρόλο στην πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών στους νέους ευπαθών ομάδων που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο να αναπτύξουν προβλήματα με τα ναρκωτικά. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε δύο λόγους. Πρώτον, τα άτομα αυτά ενδέχεται να μη φοιτούν σε σχολείο επειδή έχουν αποκλειστεί ή επειδή έχουν διακόψει τη φοίτηση. Δεύτερον, οι νέοι που κινδυνεύουν περισσότερο τείνουν να είναι αδιάφοροι στα γενικά προγράμματα επειδή αυτά δεν καλύπτουν τις συγκεκριμένες ανάγκες τους. Προκειμένου να περιοριστούν τα προβλήματα ναρκωτικών στις ομάδες υψηλού κινδύνου, πρέπει να παρέχουμε προσεκτικά σχεδιασμένα και στοχοθετημένα προγράμματα.

Η επικεντρωμένη παρέμβαση βασίζεται στην προϋπόθεση ότι μπορούμε να προσδιορίσουμε τις ευπαθείς ομάδες και να τους προσφέρουμε παρεμβάσεις που μειώνουν τον κίνδυνο να αναπτύξουν προβλήματα με τα ναρκωτικά. Οι παρεμβάσεις αυτές απευθύνονται σε ομάδες όπως οι νεαροί παραβάτες, οι νέοι των περιθωριοποιημένων εθνοτικών πληθυσμών ή μεταναστών, οι νέοι που ζουν σε ιδρύματα ή τα παιδιά στερημένων ή προβληματικών οικογενειών.

Οι επικριτικές παρεμβάσεις απευθύνονται στον καθένα που ανήκει σε μια ευπαθή ομάδα ανεξάρτητα από την ατομική του ευπάθεια και αποσκοπούν στην αύξηση των αντιστάσεων του μέσω της ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης και της καλλιέργειας των δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Έτσι, οι παρεμβάσεις που στοχεύουν στην πρόληψη των προβλημάτων από τα ναρκωτικά μπορούν να έχουν ευρύτερα οφέλη για τα ενδιαφερόμενα άτομα και για την κοινωνία συνολικά, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης της εγκληματικής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

4. Πεδίο για ευρωπαϊκές ανταλλαγές

Είναι συχνά δύσκολο να μεθερμηνευτούν οι κοινωνικές παρεμβάσεις στις διάφορες χώρες λόγω των πολιτισμικών διαφορών. Εντούτοις, λόγω του στενά καθορισμένου πλαισίου τους, υπάρχει μεγαλύτερο πεδίο για ανταλλαγές μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών σχετικά με προγράμματα επικεντρωμένης παρέμβασης που στοχεύουν σε συγκεκριμένες ευπαθείς ομάδες.

Στα βασικά χαρακτηριστικά των επιτυχημένων προγραμμάτων περιλαμβάνεται η καλή επικοινωνία και η

από κοινού εργασία μεταξύ διαφορετικών φορέων, καθώς και οι προσεγγίσεις που παρέχουν προσωπική υποστήριξη στους νέους με επίκεντρο τις προσωπικές δεξιότητες και τα ψυχικά γνωρίσματα. Όσον αφορά τους τομείς εργασίας όπου η ανταλλαγή μεταξύ των κρατών φαίνεται ελπιδοφόρα, αναφέρονται τα ακόλουθα παραδείγματα:

Προγράμματα που στοχεύουν σε ομάδες περιθωριοποιημένων εθνοτικών μειονοτήτων ή μεταναστών

Τη στιγμή που οι τοπικές συνθήκες ποικίλλουν μεταξύ των χωρών, εμφανίζεται ένας τύπος εθνοτικών ομάδων που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο λόγω μιας σωρείας παραγόντων ευπάθειας, όπως η χαμηλή κοινωνικοοικονομική θέση και ο κοινωνικός αποκλεισμός, η χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση και η μικρή συμμετοχή στην κοινότητα.

Στη Βαρκελόνη (Ισπανία) καταβάλλονται προσπάθειες για την ενσωμάτωση αγοριών από τη Βόρεια Αφρική με στοχοθετημένη χρήση αθλητικών δραστηριοτήτων και συμβουλευτικής. Έχει καταδειχθεί ότι το πρόγραμμα μειώνει τη χρήση ναρκωτικών και βελτιώνει τις σχέσεις με τους γηγενείς νεαρούς Ισπανούς.

Στη Βουλγαρία, στην Τσεχική Δημοκρατία, στην Ουγγαρία, στη Ρουμανία και τη Σλοβακία αναπτύσσονται σήμερα παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην κάλυψη των πολιτισμικών αναγκών των νεαρών Ρόμα (Τσιγγάνων).

Έγκαιρη παρέμβαση σε γνωστοποιημένους χρήστες ναρκωτικών

Στη Γερμανία, το πρόγραμμα FreD αντιμετωπίζει τις ανάγκες νεαρών παραβατών του νόμου μέσω δομημένων, σαφώς καθορισμένων πρωτοβουλιών βάσει έργων που αποσκοπούν στην αλλαγή του τρόπου ζωής και της συμπεριφοράς τους.

Μαθητές που διακόπτουν πρόωρα τη φοίτηση σε σχολείο και μαθητές με κοινωνικά και ακαδημαϊκά προβλήματα

Στην Ιρλανδία, το πρόγραμμα Youthreach προσφέρει μια δεύτερη ευκαιρία πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση ως εναλλακτική λύση στο κύριο εθνικό πρόγραμμα σπουδών για άτομα ηλικίας 15 έως 18 ετών που εγκατέλειψαν το σχολείο χωρίς να έχουν αποκτήσει κάποια προσόντα.

Στην Αυστρία και τη Γερμανία χρησιμοποιείται ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα για εκπαιδευτικούς που διεξάγεται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή και είναι γνωστό ως Ster-by-Ster, προκειμένου να υποστηριχθούν έγκαιρες παρεμβάσεις για μαθητές με κοινωνικά και ακαδημαϊκά προβλήματα συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ναρκωτικών.

5. Στοχεύοντας σε χώρους υψηλού κινδύνου

Αναγνωρίζεται ευρέως ότι οι παράγοντες ευπάθειας για την εξάρτηση από τα ναρκωτικά είναι περισσότερο κυρίαρχοι στις κοινωνικά στερεγμένες γειτονιές. Εντούτοις, εντός της ΕΕ πολύ λίγες χώρες υλοποιούν εξειδικευμένες παρεμβάσεις που απευθύνονται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας, ένδεια, υποβαθμισμένη στέγαση και ανεργία. Το πλεονέκτημα τέτοιων προσεγγίσεων είναι ότι μπορούν να παρέχουν πρόσθετους πόρους στις γειτονιές όπου υπάρχει μεγαλύτερη συγκέντρωση νέων ευπαθών ομάδων με ροπή προς την ανάπτυξη προβλημάτων σχετικών με τα ναρκωτικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι παρεμβάσεις επιδιώκουν να αναγνωρίσουν τα άτομα εκείνα που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο σε αυτές τις γειτονιές —π.χ. παιδιά οικογενειών όπου υπάρχει κακοποίηση, παραμέληση, κατάχρηση ναρκωτικών ουσιών από τους γονείς ή σοβαρή διανοητική ασθένεια— με στόχο να τους παρέχουν ειδικές υπηρεσίες, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η εργασία εκτός δομών και η επίσκεψη στις ίδιες τις οικογένειες, σε περίπτωση που οι οικογένειες διστάζουν να ζητήσουν τέτοια βοήθεια.

Άλλα κράτη της ΕΕ εμφανίζονται απρόθυμα να υλοποιήσουν τέτοιου είδους παρεμβάσεις από φόβο μήπως προκαλέσουν διακρίσεις ή στιγματισμό. Εντούτοις, οι γειτονιές και οι οικογένειες αυτού του τύπου μάλλον έχουν ήδη κακή φήμη, ανεξάρτητα από κάθε ειδική αξιολόγηση ή στοχοθετημένη παρέμβαση. Επιπλέον, τα προγράμματα ευρείας πρόληψης μπορούν να οξύνουν τις κοινωνικές διαφορές, επειδή βρίσκουν εφαρμογή συνήθως σε ήδη ευνοημένες ομάδες του πληθυσμού. Η εμπειρία της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου δείχνει ότι είναι δυνατό να παρασχεθούν εξειδικευμένες παρεμβάσεις, χωρίς να επιδεινώνουν το πρόβλημα του στιγματισμού που μπορεί να συνδέεται με αυτές.

Πρόληψη με στόχο την οικογένεια

Τα ιρλανδικά προγράμματα Springboard είναι ένα παράδειγμα ορθής πρακτικής της πρόληψης που έχει ως βάση την οικογένεια. Τα προγράμματα απευθύνονται σε οικογένειες με πολλαπλές δυσκολίες συμπεριλαμβανομένου του χαμηλού εισοδήματος και των προβλημάτων διαχείρισης των παιδιών, σε μονογονεϊκές οικογένειες ή σε γονείς με συζυγικές δυσκολίες, σε παιδιά με προβλήματα συμπεριφοράς και σε παιδιά παραμελημένα ή που έχουν υποστεί βία στο σπίτι. Οι δραστηριότητες στο πλαίσιο ατομικών συναντήσεων ή στο πλαίσιο οικογενειών και ομάδων επικεντρώνονται στη θεραπεία, στην απόκτηση δεξιοτήτων ζωής και στην ανάπτυξη δικτύων υποστήριξης.

Σύμφωνα με τα συμβούλια υγείας, το ποσοστό των παιδιών που εκτιμάται ότι διατρέχει μέτριο έως υψηλό κίνδυνο να κάνει βαριά χρήση ναρκωτικών ή να σταλεί σε ίδρυμα για θεραπεία μειώθηκε κατά το ήμισυ, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής τους στο Springboard.

Νεαροί παραβάτες

Στο Ηνωμένο Βασίλειο η πρωτοβουλία Positive Futures στοχεύει σε νέους 10-19 ετών, σε φτωχές γειτονιές, οι οποίοι είναι επίφοβοι να διαπράξουν αδίκημα ή είναι ήδη παραβάτες. Η βασική ιδέα είναι να προσελκύσουν τους νέους με την παροχή ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, κυρίως ποδοσφαίρου και άλλων ομαδικών αθλημάτων, και, στη συνέχεια, να εξασφαλίσουν τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που εστιάζουν στις διαπροσωπικές δεξιότητες και τον αυτοσεβασμό. Δημιουργείται επίσης σύνδεση με την εκπαίδευση, με φορείς κατάρτισης και με τις υπηρεσίες απασχόλησης.

Τα αρχικά συμπεράσματα της αξιολόγησης δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες βελτίωσαν τις σχέσεις τους μεταξύ τους και με τους ενηλίκους, αύξησαν τις φιλοδοξίες τους και μείωσαν τη χρήση ναρκωτικών, την εγκληματική και αντικοινωνική συμπεριφορά.

6. Κριτική αξιολόγηση — Ένα ουσιαστικό εργαλείο για την εξασφάλιση αποτελεσματικών παρεμβάσεων

Όπως με κάθε κοινωνικό πρόγραμμα, η κριτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων για τον πληθυσμό-στόχο είναι ζωτικής σημασίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η παρέμβαση επιτυγχάνει τους στόχους της και δεν έχει καμία απρόβλεπτη ανεπιθύμητη συνέπεια. Είναι επίσης ουσιαστικό να εξασφαλίζεται ότι το δημόσιο χρήμα δεν δαπανάται σε ατελέσφορα προγράμματα. Εντούτοις, μέσα στα περισσότερα κράτη της ΕΕ, η σημασία της τεκμηριωμένης πρακτικής δεν είναι ακόμη παγιωμένη. Για τα προγράμματα επικεντρωμένης πρόληψης των ναρκωτικών, το μεγαλύτερο μέρος του αξιολογούμενου έργου προέρχεται από μερικά κράτη μέλη και από τις ΗΠΑ.

Η αξιολόγηση των προγραμμάτων επικεντρωμένης πρόληψης είναι σχετικά απλή, επειδή οι πληθυσμοί-στόχοι είναι γενικά μικροί και σαφώς καθορισμένοι και η παρέμβαση είναι συνήθως εντατικότερη από τα προγράμματα καθολικής πρόληψης, όπου τα οφέλη μπορεί να είναι δυσκολότερο να αξιολογηθούν. Η αξιολόγηση των προγραμμάτων μπορεί επίσης να βοηθήσει στο να προσδιοριστούν τα κύρια χαρακτηριστικά του αποτελεσματικού έργου, για να γίνει η ανάπτυξη νέων παρεμβάσεων ευκολότερη.

Τα ναρκωτικά στο προσκήνιο είναι μια σειρά δελτίων για θέματα πολιτικής που εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (ΕΚΠΝΤ), με έδρα τη Λισσαβόνα. Τα δελτία δημοσιεύονται έξι φορές ετησίως στις έντεκα επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στη νορβηγική γλώσσα. Γλώσσα πρωτοτύπου: αγγλικά.

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε μέρους με αναφορά της πηγής. Για δωρεάν συνδρομές απευθυνθείτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη διεύθυνση: info@emcdda.eu.int.

Rua da Cruz de Santa Apolónia, 23-25, P-1149-045 Lisbon
Τηλ. (351) 218 11 30 00 • Φαξ (351) 218 13 17 11
info@emcdda.eu.int • <http://www.emcdda.eu.int>

Συμπεράσματα

Χρήση ουσιών από νεαρά άτομα ευπαθών ομάδων

Το παρόν δελτίο για θέματα πολιτικής συνοψίζει το θέμα των στοχοθετημένων στρατηγικών πρόληψης των ναρκωτικών στις ευπαθείς ομάδες και υποδεικνύει πρόσθετες πηγές πληροφόρησης για όσους επιθυμούν να μάθουν περισσότερα. Τα ακόλουθα ζητήματα απευθύνονται κυρίως στους αρμόδιους για τη χάραξη πολιτικής.

- Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για διερεύνηση και παρακολούθηση της χρήσης ναρκωτικών και των παραγόντων ευπάθειας στους νέους ανθρώπους που διατρέχουν σημαντικά μεγαλύτερο κίνδυνο να αναπτύξουν χρόνια προβλήματα ναρκωτικών.
- Τα έγγραφα για τη χάραξη πολιτικής στην ΕΕ συστήνουν στα κράτη μέλη να προσδιορίσουν ρητώς τις ευπαθείς ομάδες στις εθνικές πολιτικές κατά των ναρκωτικών.
- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εφαρμόζουν στρατηγικές επικεντρωμένης παρέμβασης που στοχεύουν στην κάλυψη των αναγκών των ευπαθών ομάδων με τον μεγαλύτερο κίνδυνο να παρουσιάσουν προβλήματα ναρκωτικών, προτού όμως τα προβλήματα κάνουν την εμφάνισή τους.
- Μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών υπάρχει πεδίο ανταλλαγής αποτελεσματικών πρακτικών σχετικά με την κάλυψη των αναγκών των ομάδων στις οποίες έχουν σαφώς καθοριστεί οι παράγοντες ευπάθειας.
- Η έρευνα δείχνει ότι οι στρατηγικές επικεντρωμένης πρόληψης που στοχεύουν στις κοινωνικά μειονεκτούσες γειτονιές και οικογένειες μπορούν να είναι αποτελεσματικές, χωρίς να συμβάλουν αναγκαστικά στο στιγματισμό τους. Τα βασικά στοιχεία των αποτελεσματικών στοχοθετημένων προγραμμάτων περιλαμβάνουν την καλή επικοινωνία μεταξύ των υπηρεσιών και των φορέων και την καθιέρωση στόχων πρόληψης των ναρκωτικών ενταγμένων στη γενικότερη κοινωνική πολιτική.
- Επειδή οι πληθυσμοί-στόχοι είναι σαφώς καθορισμένοι, είναι σχετικά απλό να ενσωματωθεί η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων στο σχεδιασμό των προγραμμάτων για τις στρατηγικές επικεντρωμένης πρόληψης των ναρκωτικών. Σε ορισμένα κράτη μέλη, υφίσταται ήδη ως προϋπόθεση η αξιολόγηση των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας, εάν πρόκειται να λάβουν κρατική χρηματοδότηση.

Πηγές

- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, **Οριζόντια Ομάδα Εργασίας για τα Ναρκωτικά**, «Resolution of the Council on the importance of early intervention to prevent drug dependence and drug related harm among young people using drugs», 13 Ιουνίου 2003 (5034/4/03).
- C. Lloyd, «Risk Factors for Problem Drug Use: identifying vulnerable groups», in *Drugs: education, prevention and policy*, Vol. 5, No. 3, 1998.
- ESPAD, *The 1999 ESPAD report: «Alcohol and other drug use among students in 30 European countries»*, Swedish Council for Information and Other Drugs (CAN), the Pompidou Group of the Council of Europe, 2000.
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y., «Risk and Protective Factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention», *Psychological Bulletin*, 112: 64-105, 1992.
- J. Petraitis et al., «Illicit Substance Use among Adolescents: A Matrix of Prospective Predictors», in *Substance Use and Misuse*, 33 (13), 2561-2604, 1998.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration, *The National Cross-Site Evaluation of High Risk Youth Programme: Findings on designing and implementing effective prevention programs for youth at high risk*, Centre for Substance Abuse Prevention, 2002.
- US Department of Health and Human Services, *Drug Abuse Prevention for At Risk Groups*, National Institute of Health, 1997. (<http://www.secapt.org/NewFiles/DAPforAtRiskGroups.pdf>)

Πληροφορίες στο Διαδίκτυο

Πληροφορίες για προγράμματα που αναφέρονται στο παρόν δελτίο διατίθενται από το ΕΚΠΝΤ: <http://eddra.emcdda.eu.int>
Positive Futures (UK): <http://www.drugs.gov.uk/NationalStrategy/YoungPeople/PositiveFutures>
Vulnerable young people (UK): <http://www.doh.gov.uk/drugs/pdfs/vulnyoungpeople.pdf>

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΚΔΟΤΗΣ: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

© Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, 2003.

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Georges Estievenart.

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ: Joëlle Vanderauwera, Sarah Wellard.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ: Gregor Burkhardt, Deborah Olszewski, Cécile Martel, Margareta Nilson, Alain Wallon.

ΓΡΑΦΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: Dutton Merrifield Ltd, UK.

Printed in Italy